УХВАЛА
ПЕРШОЇ КОЛЕГІЇ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю „Коростенська видобувна компанія“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу другого частини п’ятої статті 216, частин другої, третьої статті 228 Цивільного кодексу України у системному взаємозв’язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України „Про санкції“

К и ї в
16 вересня 2026 року
№ 231-1(II)/2026

Справа № 3-217/2026(448/26)

Перша колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України у такому складі:

Юровська Галина Валентинівна – головуючий, доповідач,
Водянніков Олександр Юрійович,
Городовенко Віктор Валентинович,

розглянула на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю „Коростенська видобувна компанія“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу другого частини п’ятої статті 216, частин другої, третьої статті 228 Цивільного кодексу України у системному взаємозв’язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України „Про санкції“ від 14 серпня 2014 року № 1644–VII (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 40, ст. 2018) зі змінами.

Заслухавши суддю-доповідача Юровську Г.В. та дослідивши матеріали справи, Перша колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

у с т а н о в и л а:

1. До Конституційного Суду України звернулося Товариство з обмеженою відповідальністю „Коростенська видобувна компанія“ (далі – Товариство) з клопотанням перевірити на відповідність частинам першій, другій статті 8, частині четвертій статті 13, частинам першій, четвертій, п’ятій та шостій статті 41, частині першій статті 42, частині другій статті 58, частині першій статті 64, пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України (конституційність) абзац другий частини п’ятої статті 216, частини другу, третю статті 228 Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) у системному взаємозв’язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України „Про санкції“ від 14 серпня 2014 року № 1644–VII зі змінами (далі – Закон).

Відповідно до Кодексу:

– „суд може застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину з власної ініціативи“ (абзац другий частини п’ятої статті 216);

– „правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним“ (частина друга статті 228);

– „у разі недодержання вимоги щодо відповідності правочину інтересам держави і суспільства, його моральним засадам такий правочин може бути визнаний недійсним. Якщо визнаний судом недійсний правочин було вчинено з метою, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, то при наявності умислу у обох сторін – в разі виконання правочину обома сторонами – в дохід держави за рішенням суду стягується все одержане ними за угодою, а в разі виконання правочину однією стороною з іншої сторони за рішенням суду стягується в дохід держави все одержане нею і все належне – з неї першій стороні на відшкодування одержаного. При наявності умислу лише у однієї із сторін все одержане нею за правочином повинно бути повернуто іншій стороні, а одержане останньою або належне їй на відшкодування виконаного за рішенням суду стягується в дохід держави“ (частина третя статті 228).

За пунктом 1 частини першої статті 4 Закону одним із видів санкцій згідно із Законом є „блокування активів – тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними“.

2. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї матеріалів убачається таке.

Господарський суд міста Києва рішенням від 18 лютого 2025 року застосував наслідки недійсності нікчемних договорів купівлі-продажу прав на користування надрами, наданих спеціальним дозволом на користування надрами від 19 вересня 1996 року № 634, у тому числі договору № 24/10/22-1, укладеного 22 жовтня 2024 року між Товариством з обмеженою відповідальністю „Новел Пром“ та Товариством.

Північний апеляційний господарський суд постановою від 20 жовтня 2025 року залишив без змін рішення Господарського суду міста Києва від 18 лютого 2025 року. Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду постановою від 31 березня 2026 року судові рішення першої й апеляційної інстанцій залишила без змін.

Суб’єкт права на конституційну скаргу зазначає, що оспорювані приписи Кодексу в їх системному взаємозв’язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону не забезпечують конституційних гарантій свободи підприємницької діяльності, закріплених статтею 42 Конституції України.

На підтвердження своєї позиції Товариство посилається на окремі приписи Конституції України, на рішення Конституційного Суду України, міжнародні акти, Кодекс, Закон, а також на судові рішення в його справі.

3. Розв’язуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Перша колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України виходить із такого.

Відповідно до Закону України „Про Конституційний Суд України“ конституційна скарга має містити обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих приписів) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб’єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону (пункт 6 частини другої статті 55); конституційна скарга є прийнятною за умов її відповідності вимогам, визначеним, зокрема, статтею 55 цього закону (абзац перший частини першої статті 77).

У конституційній скарзі Товариство вказує на те, що Верховний Суд при розгляді його справи самостійно сформулював „правила співвідношення“ частини другої статті 228 Кодексу з приписами Закону та вказав, що, хоча Закон не передбачає, що наслідком порушення санкційного режиму є визнання цивільно-правового правочину нікчемним, це вбачається з системного тлумачення приписів частини другої статті 228 Кодексу та пункту 1 частини першої статті 4 Закону. Проте, як наголошує Товариство, у правовій державі саме Закон, а не судова практика має визначати підстави застосування норм, наслідком реалізації яких є обмеження або припинення конституційних прав людини. Судове тлумачення не може підміняти собою законодавче регулювання. Товариство, аргументуючи невідповідність Конституції України абзацу другого частини п’ятої статті 216, частин другої, третьої статті 228 Кодексу в системному взаємозв’язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону, фактично висловило незгоду із застосуванням судами наслідків недійсності нікчемних договорів у його справі. Однак незгода з нормативним регулюванням особливостей нікчемності правочинів не може вважатись обґрунтуванням тверджень щодо неконституційності оспорюваних приписів Кодексу в системному взаємозв’язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону, а вирішення питань, пов’язаних зі сферою правозастосування, не належить до повноважень Конституційного Суду України.

Отже, Товариство не навело аргументів щодо невідповідності Конституції України абзацу другого частини п’ятої статті 216, частин другої, третьої

статті 228 Кодексу в системному взаємозв'язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону, чим не дотримало вимог пункту 6 частини другої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України", що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 4 статті 62 цього закону – неприйнятність конституційної скарги.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 151[1], 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 37, 55, 56, 58, 61, 62, 77, 86 Закону України „Про Конституційний Суд України", відповідно до § 45, § 56 Регламенту Конституційного Суду України Перша колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

п о с т а н о в и л а:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю „Коростенська видобувна компанія" щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу другого частини п'ятої статті 216, частин другої, третьої статті 228 Цивільного кодексу України у системному взаємозв'язку з пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України „Про санкції" від 14 серпня 2014 року № 1644–VII зі змінами на підставі пункту 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України" – неприйнятність конституційної скарги.

2. Ухвала є остаточною.

Секретаріат Конституційного Суду України № 1

ПЕРША КОЛЕГІЯ СУДДІВ ДРУГОГО СЕНАТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ